

Ramy UE dotyczące sztucznej inteligencji

Prawodawcy Unii Europejskiej (UE) zastanawiają się nad najlepszymi sposobami stanowienia prawa w zakresie stosowania technologii sztucznej inteligencji (AI), dążąc do maksymalizacji możliwości korzystania z tej technologii przez obywateli UE, a zarazem ustanawiając przepisy chroniące ich przed związanymi z nią zagrożeniami. Na drugiej sesji plenarnej w październiku Parlament ma głosować nad trzema sprawozdaniami z własnej inicjatywy Komisji Prawnej (JURI) dotyczącymi etyki, odpowiedzialności cywilnej i własności intelektualnej.

Informacje ogólne

[Sztuczna inteligencja](#) (AI) jest obiecującą technologią łączącą techniki [uczenia maszynowego](#), [robotykę](#) i [zautomatyzowane systemy podejmowania decyzji](#). Oczekuje się, że zastosowania AI przyniosą liczne [pozytywne skutki](#) dla społeczeństwa i gospodarki, w tym na przykład w sektorze [opieki zdrowotnej](#) w [walce](#) z pandemiemi lub w sektorze [transportu](#) w celu sterowania pojazdami autonomicznymi. Jednocześnie cechy AI, w tym nieprzejrzystość operacyjna („[efekt czarnej skrzynki](#)”) i częściowo autonomiczne zachowanie, stwarzają szereg potencjalnych zagrożeń dla [praw podstawowych](#) obywateli Unii (np. stroniczy proces decyzyjny i dyskryminacja), co może mieć negatywne konsekwencje, na przykład w kontekście [egzekwowania prawa](#), [bezpieczeństwa produktów i odpowiedzialności za produkty](#). Dlatego też prawodawcy UE zastanawiają się nad tym, w jaki sposób wspierać, a zarazem regulować AI.

Wniosek Komisji Europejskiej

W 2018 r. Komisja przedstawiła [strategię dotyczącą AI](#), uwzględniającą społeczno-gospodarcze aspekty AI, i uzgodniła z państwami członkowskimi UE [skoordynowany plan](#) mający na celu wzajemne dostosowanie strategii na rzecz promowania rozwoju AI w Europie. Komisja zamierza opracować **podjęcie do AI „ukierunkowane na człowieka”**, które będzie zgodne z europejskimi wartościami i zasadami. W 2019 r. Komisja opublikowała niewiążące [wytyczne dotyczące etyki](#) w dziedzinie AI przedstawiające siedem kluczowych wymogów, których powinni przestrzegać twórcy AI (tj. czynnik i nadzór ludzki, odporność techniczna i bezpieczeństwo, ochrona prywatności i zarządzanie danymi, przejrzystość, różnorodność, niedyskryminacja i sprawiedliwość, dobrostan społeczny i środowiskowy oraz rozliczalność). Ponadto w [białej księdze](#) Komisji, opublikowanej w 2020 r., podkreślono potrzebę unikania fragmentacji podejść krajowych i konieczność wspierania rozwoju i wdrażania AI w całej gospodarce UE oraz przygotowano grunt pod wnioski ustawodawcze. W okresie od lutego do czerwca 2020 r. Komisja przeprowadziła [konsultacje społeczne](#) na temat białej księgi. Zainteresowane strony z sektora publicznego i prywatnego w dużej mierze **popierają przegląd dyrektywy w sprawie odpowiedzialności za produkty i krajowych przepisów dotyczących odpowiedzialności** w celu uwzględnienia ryzyka związanego ze stosowaniem systemów AI oraz zapewnienia odszkodowania w przypadku szkody. Ponadto powszechnie podzielany jest pogląd, że potrzebne są **nowe ramy regulacyjne dotyczące AI**, które uzupełniłyby obowiązujące przepisy (np. przepisy dotyczące ochrony konsumentów, ochrony danych i prywatności). Komisja proponuje w szczególności wprowadzenie **uprzedniej oceny zgodności systemów AI wysokiego ryzyka** w celu sprawdzenia, czy spełniają one szereg nowych wymogów (tj. solidności, dokładności i odtwarzalności, zarządzania danymi, rozliczalności, przejrzystości i nadzoru przez człowieka) przed ich wejściem na rynek wewnętrzny UE. Jednocześnie Komisja **zamierza ocenić ramy własności intelektualnej w celu poprawy dostępu do danych i ich wykorzystania**, co ma zasadnicze znaczenie dla trenowania systemów AI.

Kluczową kwestią dla prawodawców jest ustanowienie jasnych **kryteriów rozróżniania zastosowań AI „niskiego ryzyka” od zastosowań AI „wysokiego ryzyka”**. Komisja proponuje **podjęcie oparte na analizie ryzyka**, zgodnie z którym dane zastosowanie AI należy uznać za stwarzające wysokie ryzyko, jeżeli **zarówno** sektor docelowy (np. opieka zdrowotna), jak i zamierzone zastosowanie wiążą się ze znacznym ryzykiem (np. urazem, śmiercią). Ponadto niektóre zastosowania AI, takie jak rozpoznawanie biometryczne, zawsze uważa się za obciążone wysokim ryzykiem. Podejście Komisji budzi jednak kontrowersje. Niektórzy naukowcy [podkreślają](#), że definicja „wysokiego ryzyka” wymaga doprecyzowania, podczas gdy inni [kwestionują](#) możliwość wiarygodnego rozróżnienia między zastosowaniami „niskiego ryzyka” i „wysokiego ryzyka” w oparciu o przewidywane ryzyko stwarzane przez niektóre technologie i proponują zamiast tego **podjęcie oparte na zarządzaniu ryzykiem**, w którym odpowiedzialność prawną ponosi strona najwłaściwsza do kontrolowania lub ograniczania ryzyka.

Stanowisko Parlamentu Europejskiego

Parlament przyjął już szereg rezolucji w dziedzinie AI, w tym w sprawie [przepisów prawa cywilnego dotyczących robotyki](#). Parlament [powołał](#) też nową **Komisję Specjalną ds. Sztucznej Inteligencji w epoce cyfrowej** (AIDA). Komisja JURI przyjęła w dniu 1 października 2020 r. trzy sprawozdania w sprawie AI.

Ramy aspektów etycznych sztucznej inteligencji, robotyki i powiązanych z nimi technologii

Komisja JURI [przyjęła sprawozdanie z własnej inicjatywy w kwestiach ustawodawczych](#) (sprawozdawca: Ibán García Del Blanco, S&D, Hiszpania) 20 głosami za, przy braku głosów przeciw i 4 głosach wstrzymujących się. W sprawozdaniu zaleca się między innymi, aby Komisja ustanowiła **kompleksowe i dostosowane do przyszłych wyzwań europejskie ramy prawne dotyczące zasad etycznych** w zakresie opracowywania, wdrażania i wykorzystywania AI, robotyki i powiązanych z nimi technologii – w tym oprogramowania, algorytmów oraz danych – w Unii. Komisja powinna również włączyć do swojego przyszłego prawodawstwa **zestaw zasad przewodnich dotyczących AI, robotyki i powiązanych technologii wysokiego ryzyka**, w tym nadzoru przez człowieka, przejrzystości, rozliczalności, niedyskryminacji, odpowiedzialności społecznej i równouprawnienia płci, zrównoważenia środowiskowego i kwestii prywatności. Prawodawstwo UE powinno również nakładać szereg wymogów na **technologie wysokiego ryzyka**, tj. technologie, które stwarzają znaczne ryzyko spowodowania obrażeń lub szkód i które naruszają unijne prawa podstawowe i przepisy bezpieczeństwa. Komisja powinna opracować **wspólne wytyczne** w tej kwestii i sporządzić wykaz sektorów wysokiego ryzyka (np. zatrudnienie, opieka zdrowotna) i zastosowań wysokiego ryzyka (np. rekrutacja, zautomatyzowane prowadzenie pojazdu, procesy wyborcze) w celu identyfikowania technologii AI wysokiego ryzyka podlegających **ocenie zgodności**. Parlament proponuje, aby organy krajowe wystawiały **europejskie świadectwo zgodności z zasadami etycznymi**, jeżeli takie technologie są zgodne ze wspólnymi zasadami przewodnimi, w tym w odniesieniu do bezpieczeństwa i prawa do dochodzenia roszczeń.

System odpowiedzialności cywilnej za sztuczną inteligencję

Komisja JURI [przyjęła sprawozdanie z własnej inicjatywy w kwestiach ustawodawczych](#) (sprawozdawca: Axel Voss, PPE, Niemcy) 23 głosami za, przy braku głosów przeciw i 1 głosie wstrzymującym się. W sprawozdaniu zaleca się między innymi przyjęcie **horyzontalnych i zharmonizowanych ram prawnych dotyczących roszczeń z tytułu odpowiedzialności cywilnej** wraz z nowym rozporządzeniem zawierającym wykaz **systemów AI wysokiego ryzyka i krytycznych sektorów**, w których systemy te są stosowane. Komisja z pomocą Stałego Komitetu Technicznego ds. systemów AI wysokiego ryzyka powinna co sześć miesięcy dokonywać przeglądu i dostosowywać ten wykaz, w razie potrzeby w drodze aktu delegowanego. W sprawozdaniu proponuje się, aby **operatorzy systemu AI wysokiego ryzyka** podlegali **odpowiedzialności na zasadzie ryzyka** za wszelkie szkody osobiste lub majątkowe spowodowane fizycznymi lub wirtualnymi działaniami, urządzeniami lub procesami realizowanymi przez system AI, a także by byli objęci obowiązkowym systemem ubezpieczeń. Odpowiedzialność na zasadzie ryzyka miałaby również zastosowanie do systemów AI, które spowodowały powtarzające się incydenty powodujące poważne uszkodzenie ciała lub szkody majątkowe (w tym nawet systemy niesklasyfikowane jako obarczone wysokim ryzykiem). Systemy AI, które nie są wymienione jako systemy AI wysokiego ryzyka, zasadniczo nadal podlegałyby **odpowiedzialności na zasadzie winy**, chyba że wprowadzone zostaną bardziej rygorystyczne przepisy krajowe i przepisy dotyczące ochrony konsumentów. Nowe przepisy dotyczące odpowiedzialności cywilnej powinny obejmować **szkody** w odniesieniu do życia, zdrowia, integralności cielesnej i mienia, a także **znaczne szkody niematerialne** skutkujące możliwymi do zweryfikowania stratami ekonomicznymi. Prawodawstwo UE powinno również określać kwotę i zakres **odszkodowania**, a także termin przedawnienia dla roszczenia o odszkodowanie. Należy ocenić, czy istnieje potrzeba równoległej zmiany dyrektywy w sprawie odpowiedzialności za produkty.

Prawa własności intelektualnej w dziedzinie rozwoju technologii sztucznej inteligencji

Komisja JURI [przyjęła sprawozdanie z własnej inicjatywy](#) (sprawozdawca: Stéphane Séjourné, Renew Europe, Francja) 19 głosami za, przy 3 głosach przeciw i 2 głosach wstrzymujących się. W sprawozdaniu zaleca się między innymi, aby Komisja przeprowadziła **ocenę skutków** dotyczącą stosowania AI i powiązanych z nią technologii w ramach obowiązującego systemu prawa patentowego, ochrony znaków towarowych i wzorów, praw autorskich i praw pokrewnych, w tym ochrony prawnej baz danych i programów komputerowych oraz „tajemnicy przedsiębiorstwa”. Prawodawstwo UE musi zostać zmienione w razie potrzeby. Komisja powinna wspierać **normalizację**, która ma kluczowe znaczenie dla rozwoju i wdrażania nowych technologii AI i powiązanych technologii, oraz stworzyć zrównoważoną **europejską przestrzeń danych** w celu promowania swobodnego przepływu, dostępu, wykorzystywania i przekazywania danych, przy jednoczesnej ochronie praw własności intelektualnej i tajemnicy przedsiębiorstwa.

Sprawozdania z własnej inicjatywy w kwestiach ustawodawczych [2020/2012\(INL\)](#), [2020/2014\(INL\)](#) i sprawozdanie z własnej inicjatywy [2020/2015\(INI\)](#); komisja przedmiotowo właściwa: JURI; sprawozdawcy: I. García del Blanco (S&D, Hiszpania), A. Voss (PPE, Niemcy), S. Séjourné (Renew, Francja).

